

RÁVVAGAT ČUVVOSA U (Ássan ja bargan olgoriikkain) DEAVDIMA VÁRÁS

Leage buorre ja deavdde dán skovi, juos leat ássan dahje bargan olgoriikkain ja ozat

- bargoealáhaga dahje álbmotealáhaga Suomas dahje
- lágas ásahuvvon ealáhaga EU-/ETA-riikkain, Šveiccas, Amerihká ovtastuvvan stáhtain, Austrálias, Chiles, Israelas dahje Kanadas.

Eará go lágas ásahuvvon ealáhagaid galgá ohcat sierra áššáigullelaš lágádusain.

Juos ozat bearašealáhaga, deavdde skovi olgoriikkain ássan dahje bargan ovdoguođdis ja sierra skovi olgoriikkas ássan dahje bargan bearašealáhaga juohke ohccis (leaska, mánná).

Dábálaččat ealáhat čoggo bargama vuodul. Muhtin riikkain ealáhat sáhtta čoggot maiddái dušše ássama dahje ovdamearkan oadjomávssuid máksima, beallalačča oaju dahje agivuloš mánáid divššu vuodul.

Bija fárrui kopijaid buot áššebáhpáriin, mat duodaštit orruma olgoriikkain. Dákkár áššebáhpárat leat ovdamearkan bargosoahpamušat, bargo- ja oahppoduodaštusat, bargo-, mearrabargo- ja mearrádusgirjjit sihke pássat. Dákkárat leat maiddái olgoriikka oadjudeapmái laktáseaddji mearrádusat ja duodaštusat ja maiddái mearrádusat oadjomávssuid máhcaheamis. Earret eará Estteeatnama, Látvia ja Lietuva ealáhatlágádusat dárbbášit álo riektan duodaštuvvon kopijaid bargogirjjis ja eará čuvvosiin. Bulgária ja Greikka ealáhatlágádusat dárbbášit buot áššebáhpáriid originálan, mat leat čuovusin.

Skovi deavdin:

1 Ohcci / Ovdoguođdi

Jos deavddát skovi bearašealáhaga ohcci beales, merke ohcci dieđuide su nama ja persovdnanummira. Merke x:in, gusketgo skovi dieđut ovdoguođdi vai bearašealáhaga ohcci.

2 Ássan ja bargan EU-/ETA- ja sosiáladorvosoahpamušriikkain

EU-/ETA-riikkat: Hollánda, Belgia, Bulgária, Espánnja, Irlánda, Islánda, Storra-Británia ja Davvi-Irlánda (Ovtastuvvan gonagasgoddi), Itália, Nuortariika, Greika, Kypros (Greikka bealli), Látvia, Liechtenstein, Lietuva, Luxemburg, Malta, Norga, Portugal, Polska, Fránkariika, Románia, Ruotta, Duiska, Slovakia, Slovenia, Dánmárku, Čehkka, Ungár ja Estteana.

Šveica buohtastahattojuvvo EU-riikkaide Eurohpa uniovnna ja Šveicca gaskasaš soahpamuša vuodul.

Sosiáladorvosoahpamušriikkat: Amerihká ovtastuvvan stáhtat, Austrália, Chile, Israel ja Kanada (maiddái Quebec).

2.1 – 2.2 Olgoriikkain orruma áigi ja sivva

Merke nu dárkilit go vejolaš olgoriikkain orruma áiggiid. Merke x:in buot daid sivaidd, maid geažil leat orron guoskevaš riikkas ja merke daid vástideaddji orrunáiggiid olgoriikkain. Juos sierra sivaidd geažil ovttá riikkas orrunáiggit spiehkcasit nuppiin, merke dieđuid sierra čuoggáide. Ovdamearkan juos sivaidd lea sihke bargan ja ássan, áiggit sáhttet leat juogo seammát, leat belohakkii badjálagai dahje juo ollásit goappat láganat. Merke x:in čuoggá Ássan, juos leat leamaš olgoriikkain bearašlahtun. Eará sivaidd sáhtta leat ovdamearkan studeren. Lea dehalaš, ahte du addin dieđuin čielgá olles dat áigi dahje áiggit, maid leat leamaš eret Suomas. Merke beaivemeriid hámis beaivi, mánotbadji ja jahki, ovdamearkan 23.5.2007. Juos vástádussadji ii dáikko buohta leat doarvái, sáhtát joatkit dieđuid deavdima nuppi U- čuvvosiid dahje čuoggái 5.

2.3 Bargan, studeren dahje eará siva

Juos leat leamaš barggus olgoriikkain, almmut guđege iežat bargogaskavuoda bargodoaimma (ovdamearkan buohccedikšu, vuovdinhoavda, au pair, meahccemášenfitnodatdoalli), iežat bargoaddi, fitnodaga dahje skiipafitnodaga nama ja ruovttubáikki dahje čujuhusa. Juos leat studeren olgoriikkain, almmut oahppolágádusa nama ja du čađahan dutkosa dahje oahpuidat suorggi. Juos leat leamaš studerama lassin barggus, deavdde sierra bargama guoski dieđuid.

2.4 Riikkat ja báikegottit

Almmut riikkaid ja báikegottiid, main leat leamaš. Juos leat leamaš mearrabarggus, almmut, man riikka leavgga vuoldi borjjasteaddji dámppas leat bargan.

2.5 Olgoriikka ealáhatoaju guoski dieđut

Almmut olgoriikka oadjolágádusa dahje ealáhatvuogádaga, juos dat lea du dieđus. Oadjonummiriin dárkkuhuvvo ovdamearkan nuppi Davviriikka dahje Estteeatnama persovdnanummir dahje eará riikkaid ealáhatoadjonummir. Merke Oaju šládja -čuoggái, leamašgo oadju bákkolaš dahje eaktodáhtolaš.

2.6 Ássanbáikkít

Almmut du mañimuš čujhusa juohke riikkas dahje goittotge iežat ássanbáikegotti. Dát diehtu lea dehalaš, vuoi du ealáhatohcamuša máhttit lágidit rivttes ealáhatlágádussii. Merke lassín, mii lei du ássangiella Suomas, go vulget namuhuvvon riikii ja man Suoma gildii máhcet ássat.

3 Ássan ja bargan eará go EU-/ETA- ja sosiáladorvosoahpamušriikkain

Don galggat ieš ohcat eará go čuoggás 2 máinnašuvvon riikkaid ealáhagaid ja maiddá ealáhaga riikkaid gaskasaš organisašuvnnain njuolgga guoskevaš riikkain dahje organisašuvnnain. Lágádusaid čujhusaid sáhtát dihtoštallat Eläketurvakeskus olgoriikkaid ealáhatáššiid ossodagas (telefon 010 751 4218).

Deavdde goittotge maiddá dád riikkain du orruma guoski dieđuid nu fuolalaččat go vejolaš. Dáidge dieđuid dárbbášat go mii čielggadat dan oppalaš áiggi, man leat leamaš eret Suomas.

4 Vuosttas fárren Supmii

Juos leat riegádan olgoriikkain, almmut dán čuoggás beaivemeari, goas fárrejit Supmii vuosttas háve.

5 Lassidieđut

Almmut dáikko, juos don gullet Suoma sosiáladorvvu ollái olgoriikkain bargama dahje eará orruma áigge (Dutnje lea addojuvvon ovdamearkan sáddejuvvon bargi E101- dahje A1-duođaštus dahje Kela mearráduš). Juos ledjet olgoriikkain doppe bargan dahje studeren olbmo bearašlahtun dahje ozat ealáhaga beallálačča oaju vuodul, almmut su nama, riegádanáiggi ja oadjonummira. Juos skovi vuolláičcállá gii nu eará go ohcci ieš, almmut siva dasa dás.

6 Miehtan

Álbmotealáhaga mearrái váikkuhit maiddá eará sajis go Suomas máksojuvvon ealáhagat, juos ii riikkaidgaskasaš soahpamušain nuppeláhkai mearriduvvo. Ovdamearkan Ruota bargomárkansoahpamuš ealáhatlágádusaid máksin lassiealáhagat (avtals-/tjänstepension) váikkuhit álbmotealáhaga mearrái. Dákkár eará go lágas ásahuvvon ealáhagaid Don galggat álo ieš ohcat áššáigullevaž lágádusain. Dárbbu mielde Kela veahkeha ohcamis.

Sáhtát addit Kelai miehtama dasa, ahte Kela čielggada du álbmotealáhatohcamuša gieđahallama várás eará sajis go Suomas du ohcan om. ealáhaga dahje buhtadusa meari. Juos it atte miehtama, Don fertet doaimmahit Kelai dieđu ealáhaga dahje buhtadusa máksis, ovddu álgínáiggis ja bruttomearis dahje lágádusa almmuhusa das, ahte Dus ii leat vuoigatvuohta namuhuvvon ovdui. Du álbmotealáhatohcamuša sáhttá gieđahallat easkka, go buot dárbbášlaš dieđut leat fidnejuvvon. Sáhtát goas beare čálalaččat geassit eret du addin miehtama.

7 Vuolláičálus

Merke beaivemeari ja vuolláičále skovi ja maiddá almmut iežat telefonnummira vejolaš oktavuodáváldimiid várás.